

Professorin työ kuormittaa – mutta tuottaa iloa

Professoriliitto teki keväällä yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa Professorin työ 2012 –kyselyn. Kysely lähetettiin yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa työskenteleville jäsenille. Vastaajia oli 741 eli 47 % kyselyn saaneista vastasi kyselyyn. Vastaajista 95 % oli professorinimikkeellä ja loput 5 % muulla vastaavalla (tutkimusprofessori, akatemiaprofessori, tutkimusjohtaja).

Monipuolinen työnkuva venyttää työpäiviä

Vastaajat arvioivat, että työajasta kuluu keskimäärin 30 % perustutkintokoulutukseen ja 16 % tohtori-koulutukseen. Tutkimuksen osuus työajasta on keskimäärin 24 %. Tutkimusajan puute on vastaajien mielestä suurin yksittäinen kuormittava tekijä.

Vastaajista 67 % toimii johtotehtävissä. Johtotehtävissä toimivat kokevat, ettei heillä ole riittävästi käytössään avustavaa henkilökuntaa. He eivät myöskään saa riittävästi talouden seurannan tietoja. Johtamistyön resurssien suhteen yliopistojen ja tieteenalojen välillä ei ole eroja. Johtotehtävissä toimivista 56 % prosenttia ilmoitti saaneensa johtamiskoulutusta.

Kolme neljästä vastaajasta ilmoitti, että hänellä on täydentävän rahoituksen hanke. Vajaalla puolella vastaajista on 1–2 täydentävän rahoituksen hanketta, reilulla 10 %:lla on 5 tai useampi täydentävän rahoituksen hanketta. Yli puolessa hankkeista on ulkomaisia osapuolia. Yritysosapuolia on kolmannes hankkeista.

Kansainvälisyys näyttää olevan sisäänrakennettu professorin työhön, sillä 85 % käyttää päivittäin muuta kuin äidinkieltään ja kolmannes työskentelee myös ulkomailla.

Vastaajilta kysyttiin myös arviota todellisesta vuotuisesta työajasta. Tämä arvio luokiteltiin normaaliin työpäivään, lievään ylityöhön ja ylipitkiin työpäiviin. Lievä ylityö määriteltiin (230 vuotuisen työpäivän oletuksella) keskimääräisesti 8:45–10 tunnin työpäiväksi. Yli 10 tunnin työpäivä määriteltiin ylipitkäksi työpäiväksi. Normaalia työpäivää tekee 26 % vastaajista, lievää ylityötä 43 % ja ylipitkää työpäivää 31 % vastaajista. Itsearvioitu työaika ei eroa sukupuolittain. Esimiehillä on useammin ylipitkiä työpäiviä (34 %) kuin ei-esimiehillä (27 %).

Vaikutusmahdollisuuksissa parannettavaa

Vastaajat kokevat, etteivät he saa tarpeeksi tietoa organisaation ylimmän johdon toiminnasta, eikä varsinkaan ajoissa. Heidän mielipidettään ei myöskään kysytä eikä osaamista käytetä isoissa strategisissa päätöksissä. Esimiehinä toimivat professorit kokevat vaikutusmahdollisuutensa organisaatiossa paremmiksi kuin ne, jotka eivät toimi esimiestehtävissä.

Professorit kokevat sen sijaan pystyvänsä vaikuttamaan omaan työhönsä, etenkin työnsä sisältöön. Omaan työmäärään ja työtään koskeviin päätöksiin vastaajat eivät koe pystyvänsä vaikuttamaan samassa määrin. Esimiesrooli ei ole yhteydessä arvioihin vaikutusmahdollisuuksista omaan työhön. Vaikutusmahdollisuuksissa omaan työhön ei ole eroja yliopistoittain, mutta luonnontieteissä ne koetaan paremmiksi kuin humanistisissa tieteissä.

Avustavaa henkilöstöä liian vähän

Kyselyssä selvitettiin myös professoreiden käytössä olevia työn resursseja ja infrastruktuuria. Vastajat ovat tyytymättömiä tutkimusta avustavan henkilöstön määrään. Tutkimusta avustavan henkilöstön määrään ollaan tyytyväisimpiä tekniikassa ja luonnontieteissä ja tyytymättömiä humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä. Muilta osin konkreettiset työolosuhteet ovat aika hyvät.

Liiallinen työmäärä uuvuttaa

Stressi ja uupumus näyttäisivät olevan huomattavasti yleisempiä professorien joukossa kuin yliopistohenkilön joukossa yleisesti tai väestötasolla. Kyselyssä stressi määriteltiin tilanteeksi, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi, ahdistuneeksi tai hänen on vaikeaa nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Vastaajista 36 % kokee stressioireita melko tai erittäin usein. Sukupuolella ja esimiesasemalla ei ole yhteyttä stressioireiden kokemuksiin. Uupuneita oli aineistossa 12 %. Terveystila on melko tai erittäin hyvä 67 %:lla vastaajista.

Uupumusta selittävät heikoiksi koetut vaikutusmahdollisuudet omaan työhön ja liiallinen työmäärä, kun ikä, sukupuoli ja esimiesasema huomioidaan. Stressaavia tekijöitä ovat etenkin tutkimusajan puute, työmäärä, täydentävän rahoituksen hankkiminen ja hallintotehtävät. Ylipitkää työpäivää tekeillä on 2,5-kertainen riski uupumukseen verrattuna normaalipituista työpäivää tekeviin.

Työssä jaksamisen kannalta on huolestuttavaa, että vastaajista 20 % arvioi vuotuisen loma-aikansa olevan enintään kolme viikkoa. Vastaajista 51 % arvioi vuotuisen loma-aikansa olevan 4-5 viikkoa ja 25 % arvioi loma-aikansa olevan 6-7 viikkoa.

Työ on innostavaa ja merkityksellistä

Professorit kokevat paljon työn iloa. Oma työ koetaan merkitykselliseksi ja innostavaksi, josta löytyy uusia ja kiinnostavia puolia. Työhön sitoutumisesta kertoo se, että yli 55-vuotiaista 43 % haluaa jäädä eläkkeelle 66–68 -vuotiaana ja 6 % 69–75 -vuotiaana. Keskimääräinen toivottu eläkeikä on 66 vuotta. Työuran jatkamisen kannalta tärkeitä asioita ovat avustavan henkilökunnan riittävä määrä, tutkimusmahdollisuudet ja akateemisen vapauden turvaaminen.

Raija Pyykkö